Бары дойдулар пролетарийдара, холбоһуҥ!

САҺА ОЛОХ

Хаһыат 1931 сыл ааҕыллыбыт 15 күнүттэн тахсар

ССКП ЧУРАПЧЫТААҺЫ РАЙКОМУН УОННА ҮЛЭҺИТТЭР ДЕПУТАТТАРЫН ОРОЙУОННААҺЫ СОВЕТЫН ОРГАНА

№ 36 (4459) | 1974 сыл, Кулун тутар 23 күнэ СУБУОТА | Сыаната 2 харчы

СҮӨҺҮ КЫСТЫГЫН ЭППИЭТТЭЭХ КҮННЭРЭ

Общественнай сүөһү быйылгы кыстыга аанньыт сайын от үүммэтэриттэн, онон дорохчой аһылыгы баламнаһын быыстана туолбатаҕынан уонна ыраах үрэхтэрэ көһүүннэн үгүс кучүмэҕэйдэр, дээх. Сүөһү айдаар олох кэмчи от көрүллүбүтэ. Оо иһин эбии аһылык баламар болдьомто туһаайыллыбыта. Итиэ үлэни тарийии хаһаайыстыбалар салайааччыларын, специалистарын, партийнай тэриллэлэрин, нэһилиэктэр Советтэрин, бригаадыырдар баастакы уочараттаах соруктарынан туруоруллубута. Оо эрэдэ быыстыы мараҥан кыстыкка үгүс сирдэргэ маныаха улэни мөлтөхтүк тэрийдилэр, комбикормунан убаастар коммуньербэҥ оторон биэрэллэр, ойуулаах да хэмчи, хулаҥы астаан сиэтии ситэтэ суох тэриллэр. Итиэлэр түмүктэригэр сүөһүлэр маастабайдык ырыганнаабыттара, дьүдэйиилэрэ таҕыста, үүт-аһы биэриилэрэ таҥнары түстэ, көнньүнэн өлүү салҕаная таһаарылла турар.

Дулҕаны астарыы, миэстэҕэ диэйии уонна ыырбатыы үлэлэрэ үгүс сирдэргэ кыаллыбаттар. Эбии аһылык бөлөмөр звеноҕар аатыгар эрэ тэриллэллэр. Сорох фермаларга уоҥсай үлэ-хамнас турбут кыһаллыбат буолуу саҥаатыгар эрэстарыы, туоллаах эбэйиниэскэ үрдүнэн-аннынан сыһыаннаһыы чахчылара баллар. Эрилик Эристиин аатынан колхоз Хоптоҕотообу бригаадатын Боҕомотообу фермэтигэр эбии аһылыгы баламнаһынньа тэриллибит звено чилиэннэрэ, хамнастарыгар сөпсөспөт аатыран, көөнньөрбөх ханнык да көрүүгүн оҥорботохторо уонна сиэнэтахтарэ ыраатта. Хотон муоста уунан чаалыйа сытар-саҥа теруохха миэстэ тиийбэт. Билигин бинир хотону сыбаан, сылыытан сүөһүнү оҥно саамыгаан миэстэ таһаарыыларга саҥа быыстанна сатыыллар. Бу колхоз Чакырдаабы бригаадатыгар 227 сылгы аһылыкка киирдэ. Саҥа дьылга киирэн баран 24 ньиҥрэй өлбүт. Ити бириҥинэтэр — тымныйыы, көрүү-истии куһаҕана. Бригаадаҕа 97 ынах төрөөбүттүттэн 37 эрэ саптарылыбыт. Оттон Миниьиэлэ фермэтигэр үүт ыамын эбэҕэстэлистибэтэ туолбата, 300 кг үүт сыыраҕа ордук ньиҥдилиннэ. Төрөөбүт 10 ынахтан баара-суоҕа 10-на буоһаталлыыта. Хаҕаарга ынах торбостоҕуна чаассабайдык тахсар. Улахан Сыһыы хотоно эмиэ уунан туолла. Дулҕаны кырбатар агрегаттара алдьанан, эбии аһылыгы сиэтии тохтотулла сыыстыа.

Субуруускай аатынан совхозка да балаһыанньа дьиксиннэриилэх. Кытаанах отделениеттэр үһүс сортаах 94, төрдүс сортаах 4 сүөһү баар. Быйылгы кыстык устата 65 тоҥо сүөһү туһата суох өлбө, ити кһиттэн быйылгы сылга — 19. Арыылаах бригаадатыгар сүөһү ырыганнаабыта маастабай. Үһүс уонна төрдүс сортаах 70-са сүөһү баар. Отделение бинир саамай улахан фермэтыгар Намаа 295 улахан сүөһү, 299 бороон кыстаан турар. Манна 26 ыччат сүөһү үһүс сортаах. Тоҥо да аччатылыбыт нуорматан, көрбүттэрин иһин 1500 центнер от тиийбэт, сылгы маастабайдык аһылыккэ киирэр турбуттаах. Оо урдүнэн дуҕаны миэстэҕэ, тиийиигэ, эбии аһылыгы диэйдик сиэтиигэ, искусственнай үүтү оҥорон иһиэрдиигэ ыытыллыбат, үлэни тэрийбэттэр. Арыылаахха 160-са ынах төрөөбүттүттэн 4-дэ эрэ саптарылыыта.

Соловьев отделениетыгар 400-кэ сылгы аһылыкка киирдэ. Барыта 160-са биэ, оо иһигэр Ф. Д. Крошников көрөр-истэр 90 кытыттыттан 72-тэ кулуннаата. Бу улахан дьиксиннэриилэх балаһыанньа. Фермаларга, дулҕа суох диэн аатаан, талах мэҥкиэтин эбии аһылык быыстыанан туһаллар. Ити оҥорор үбаҕас көөнньөрбөлөрө дьаныы дэлэйэ суох. Ньирэйдэр үүтү иһиэрдии учуота ыытыллыбат.

Быйылгы кыстык ордук Калинин аатынан уонна Карл Маркс аатынан колхозтарга мөлтөх туруктаах. Бу хаһаайыстыбалар отторуннан тиммэттэр, оо иһин сүөһү олус татым аһылыккэ турар. Онон ырыганнаабын үгүстүк таҕыста. Холобур, Карл Маркс аатынан колхозка 67 ынах төрдүс сортаах. Сытан баран көмөтө суох кыайан турбат туруктаахтар эмиэ баллар. Сорох үлэһиттэр сүөһүнү кичэйэн көрүүгэ-истиигэ, аҕатыгга-сиэтиигэ хыһамматтар, ардыгар фермаларга сүөһүлэр 2—3 күн уулаабакка турар чахчылара баар. Маныаха колхоз салалтата да, бригадьыырдар да туһаайыах үлэһиттэртэн кытаанах кордьөбүлү туруорбаттар. Киниилэр ортолоругар ньиҥэр-эйдэтэр үлэни ыытаттар.

Лэбиэ фермэтыгар ынахтар бөрбөҕэйдэриигэр диэри уугга туралларын. Киин бөһүөлэккэ баар Арчаа хотон эмиэ итинник туруктаах. Колхозка уоҥсайа 275 ынах төрөөтө. Оо эрэдэ саҥа төрүөх олоччу ыанныыксыттарга турар. Ньирэй көрөөччүлэри буолан туттарыыга үлэни тэрийбэттэр. Үүт ыамын урдэтиигэ, ынары саптарыыга кыһаллан да көрбөттөр. Быйата, сүөһүнү хайдах эмэ гынан сүүгүгэ суох, хаҥтарыы эрэ хара сири булларар өйүгэр-санаатыгар эрэ сатаан олороллор. Дулҕаннан эбии аһылыгы барыы фермаларга итэҕэстик тэриллэр, гидропоннай суох үүнээйини үүнньөрбөттөр, искусственнай үүтү оҥорботтор. Итиэлэр түмүктэригэр общественнай сүөһү кыстыгар маннык олус ыарахан балаһыанньа үөскэтэ. Онон бу колхозка сүөһү айдаар от нуормата эбии биэрии боппуруоба турара, эбии аһылыгы диэйдик оҥорот сиэтиигэ эмиэ тохтоһун, көрүүнү-истиини уулаттыны кичэйиэ нада.

Кыстык хаалбыт ыйдарыгар ойуун бары хаһаайыстыбалары, отделениелары, улаханнарын, бригаадаларын салайааччылара, специалистара, нэһилиэктэр Советтара, партийнай профсоюзнай уонна комсомольскай тэриллэрэ общественнай сүөһү кыстыгар баҕа итиэннэ суоллаах туоратыыга быһаарыылаах дьаһаллары бу күннэргэ ылыах тустаахтар. Онуоха эбии аһылык баламар, саҥа төрүөх, сүөһү өлүүтүн тэнаарбат туһугар, көрүүнү-истиини, аһылыны тупсаарыыга дьүөгэ кыаллыа үлэҕэ сүрүн болдьомто ууруллуохтаах. Саҥа төрүөхтэр баламнаһын үлэлэри олох кылгас кам иһигэр быыстара охсорго, төрүөх ньирэй көрөөччүлэрэ туттарыыга, атын сирдэргэ кыстаан турар сүөһүнү суоҕу баттаһа дойдуларын булларыыга кыһаныллыахтаах.

Хаһаайыстыбалар салайааччыларын, специалистарын бинир сүүн соруктарынан төрөөбүт ынахтары буоһатыыга болдьомтону ууруу буолар. Сыл аанньыт икки анар ыйыгар бу оттуннан балаһыанньабыт туругун олох куһаҕан. Билигин да үгүс сирдэргэ искусственнай сиэмэлэаһын үүннарар үлэлии иликтэр. Осеменаторлары бөлүү уонна киниилэр үлэлиир үсүлүөбүйдаларын хаччыйыы кыалла илик. Хаһаайыстыбалар туһаннаах специалистара ынары саптарыыга ыытыллаллара хас биирдии фермэ, ханныыксыт тоҥо ынахтара төрөөбүттүн уонна буоһаабытын кытаанах хонтуруолга ылыах итиэннэ учуотун ыытыах тустаахтар.

Итиэлэр общественнай сүөһү быйылгы кыстыгын этэҥнэ, сүүгүгэ суох туоратыыны барыбыт бойобуой сорукпутунан буолаллар. Онуоха миэстэҕэ тэрааһын үлэни тоту тупсараллара, шефтээх тэриллэрэ хаһаайыстыбаларга көмөлөрүн күүһүрдэллэрэ ааддаҕа, Н. Н. Ермолаев — Одьулуун цыс кылаастаах оскуолатын учуутала, Е. Е. Платонов — аэропорт начальника, Г. Н. Сивцев — Мугудай нэһилиэгин Советын исполкомун председателэ, Н. П. Григорьев — агуут комбинатын директора, В. И. Романов — Чураанчы сельскай Советын исполкомун председателэ, В. Д. Никонов — Хаҥаар смешанной нарыынын продавеца, А. Т. Кирсанаев — Арыылаах смешанной уҥаһыынын продавеца, И. Т. Константинов — Амма кислаатын сабыдыалыстата, Н. Н. Дьячковский — Сылаатааны эрэлэн предприятиетин директора, А. Н. Чикачев — райПО ыскылаатын сабыдыалыстата, Н. М. Харитонов — «Холбос» Бастаахтааҕы базатын директора, Р. Р. Бурнашев — райсовет исполкомун председателэ, С. С. Аргунов — «Холбос» бырабылыанньатын председателин солбуйаччы.

„КЫҺЫЛ КИНИГЭ“ СИГНАЛЛАРА

МОСКВА. (ССТА). ССРС айыллыбатын «Кыһыл книгэ» олохтоохо, онно кыыллар уонна үүнээйилэр сэдэх көрүнэрэ оҥуобай учуокка ылыллыахтара. Ити туһунан уураахы ССРС Тыа хаһаайыстыбатын министерствотын коллегията ылынна.

Советскай Союзка тымныаах айылҕа баайын харыстаһыыга итиэннэ хаҥатыыга эбэх оҥоһуллуунна уонна оҥоһуллар. Дойдуга сүүстэн тахса заповедниктэр, тыһыынчаннан миэстэлэрдэрин заказниктар баллар, «Чуумпу зоналарын» аҕан сиидэлэрин. Ол үрдүнэн — маныаха биричиинэ драаһынай — кэккэ сирдэр флоралара уонна фауналара дьадайан иһэр. Кэтэрдэр уонна үүтүнэн аһылыктаныах чыллар 80 көрүнэрин ученайдар сэдэхтэр уонна эстэн эрэ эрэ эрэ ахсааннарыгар киллэроллор. 50-таан тахса көрүнэр харыстаһын уһал дьаһалларыгар наадыйаллар.

Дойдуга «Кыһыл книгэни» олохтоох бу проблемаларга государственнай, научнай итиэннэ общественнай тэриллэлэр болдьоҥнолорун күүһүрдүөхтэр. «Кыһыл книгэни» олохтуурга айылҕа харыстабылын Киин лабораториятын коллективыгар сорудахтанна. Киниэхэ төрөөбүт айылҕатын кундуунук саҥаччы барыта көмөлөһүөх тустаах.

РАЙПО ПАЙЩИКТААХ БОЛОМУОЧУНАЙДАРЫН МУННЬАҔА

Кулун тутар 20 күнүгэр райПО пайщиктаах боломуочунайдарын отчуоттуур-быыбардыыр мунньаҕа буолан эста. Мунньахха райПО бырабылыанньатын 1973 сылларааҕы хаһаайыстыбаннай-финансовай үлэтин уонна пятилеткэ тутаах сылын соруктарын туһунан райПО бырабылыанньатын председателэ **Ч. А. Кожуров**, ревизиялыыр-хонтуруоллуур комиссия үлэтин туһунан **Н. Ф. Кузьмин** отчуоттаатылар.

Дакылааттар сүмпүлэриннэн кэпсэппэккэ кытыннылар: **А. А. Петров** — Бахсыталаах эрэлэн предприятиетын директора, **А. Г. Григорьева** — продовольственнай табаардарга старшай товаровед, **М. М. Макаров** — милиция лейтенана, ОБХСС инспектора, **Н. Д. Макаров** райПО механика, **Н. Н. Ермолаев** — Одьулуун цыс кылаастаах оскуолатын учуутала, **Е. Е. Платонов** — аэропорт начальника, **Г. Н. Сивцев** — Мугудай нэһилиэгин Советын исполкомун председателэ, **Н. П. Григорьев** — агуут комбинатын директора, **В. И. Романов** — Чураанчы сельскай Советын исполкомун председателэ, **В. Д. Никонов** — Хаҥаар смешанной нарыынын продавеца, **А. Т. Кирсанаев** — Арыылаах смешанной уҥаһыынын продавеца, **И. Т. Константинов** — Амма кислаатын сабыдыалыстата, **Н. Н. Дьячковский** — Сылаатааны эрэлэн предприятиетин директора, **А. Н. Чикачев** — райПО ыскылаатын сабыдыалыстата, **Н. М. Харитонов** — «Холбос» Бастаахтааҕы базатын директора, **Р. Р. Бурнашев** — райсовет исполкомун председателэ, **С. С. Аргунов** — «Холбос» бырабылыанньатын председателин солбуйаччы.

х х х

Ойуунаабы потребительскай общество пайщиктаах боломуочунайдара райПО бырабылыанньатын саҥа составын, ревизиялыыр-хонтуруоллуур комиссиятын, эрэлэн предприятиелэрин директордарын уонна Саха сиринээҕи потребительскай кооперацияны XIX съезиҥэр 18 делегаттарын быыбардаатылар.

РайПО бырабылыанньатын саҥа составка: **Н. А. Кожуров** — председатель, **А. Д. Алексеев** — председателин солбуйаччы, **Н. М. Кладнин** — кадрга уонна тэрийэр маастабай үлэҕэ председателин солбуйаччы, **Л. А. Ермолаев** — промышленнай табаардарга председателин солбуйаччы, **Н. М. Савичев** — продовольственнай табаардарга председателин солбуйаччы, **Д. Н. Григорьева** — чилиэн, райПО кылаабынай бухгалтера, **В. И. Романов** — чилиэн, Чураанчы сельсоветын исполкомун председателэ, **Д. Н. Попов** — чилиэн ат-үүт комбинатын директорун солбуйаччы, **И. И. Сивцев** — чилиэн, «Сельхозтехника» инженера.

Ревизионнай комиссия председателинэн **Н. П. Кондратьев**, чилиэннэринэн: **Н. Ф. Кузьмин**, **И. И. Макаров**, **П. М. Барашков**, **А. В. Гуляев**, **С. Н. Ордахов**, **Н. Е. Неустроева** талыллыыстар.

Эрэлэн предприятиелэрин директордарынан Кытаанахха **Н. В. Поталов**, Сылаатааҥа — **Н. Н. Дьячковский**, Мугудайга — **Д. Д. Пермяков**, Бахсыта — **А. А. Петров**, Хайахсыкка — **Н. В. Филиппов**, Дириҥэҥэ — **М. Г. Охлопкова**, Аммаҕа — **Д. И. Ноев**, Хатылыыга — **С. Е. Протодьяконов** быыбардаатылар.

МУУС УСТАР 3 КҮНҮГЭР — РАЙСОВЕТ VI СЕССИЯТА

1974 сыл муус устар 3 күнүгэр саҥаарда 10 чаастан ССКП райкомун мунньахтыыр сааластыгар үлэһиттэр депутаттарын XIV ыҥырылаах ойуунаабы Советын алтыс сессията ыҥырыллар.

Сессия күнүнэҕи бэбиэскэтэ:

1. Сиртэн үүнүүнү ылыыга тохсус пятилеткэ сорудахтарын толоруу соруктарын туһунан. Дакылаатчыт тыа хаһаайыстыбатын управлениетин начальника, депутат С. И. Сергеев.

2. Ойуун үлэһиттэрин сайыҥҥы спартаниадатыгар бэлэмнэнии уонна ГТО нуормаларын туттарыы соруктарын туһунан. Дакылаатчыт райсовет баастайааннай комиссиятын председателэ, депутат А. С. Шадрин.

3. Быыбардааччылар наказаларын толорон иһии туһунан. Иннинэриннэ оҥорор райсовет исполкомун секретара, депутат А. Д. Захаров.

Сессияҕа ойуунаабы Совет депутаттарыттан ураты ыҥырыллаллар: нэһилиэктэрдээҕи Советтар исполкомнарын председателлэрэ, колхозтар, совхозтар, эрэлэн предприятиелэр салайааччылара, специалистара, физкультура уонна спорт үлэһиттэрэ.

РАЙСОВЕТ ИСПОЛКОМА.

ТАЛААҢЫ ТАВА ТАЙАҢЫЫ

Феоктист СОФРОНОВ — *ОЧЕРК*

1. ПАРТКОМ СЕКРЕТАРЫГАР

«Кириил каллаа!», «Кириил барда!» — диэн аҕай биэрэлэрин ордоҥнутэ, сүүрбэччэ сылларыта, Дирин оскуолатыгар учууталлары сылдьан сотору-сотору истэрим. «...Туох айылаах мэнгийэн хаалбыт киһилэрэй... Кини кэлбитэ-барбыта барыта аҕа-дьаҕа буолан биэрэр...» — дии саныыр этим мин бастаан утаа. Онтон кини бастыҥ шофер дуу, тракторист дуу буоларын истибитим уонна оччоҕо, механизатор хэмчи хамнаҕар (билигин да дааҕаҕа суох), кини ордук наадалаҕын, кини сырыыта-айаана аҕыллара сонтоҕоҕун өйдөөбүтүм. Бинир куугунас ардахтаах түүн кинини кытта аргыстаҥан, кини хайдарын билбитим уонна ол түҥүнан бинир хамнаҕа суруйбуттаах этим да, онтукам сүппүтэ быданнаабыт. Ол бэлиэтэҕиниин баара буоллар, бүгүҥнү сорукпун толоробун, бука, улаханнык чэпчэтиэ этэ. Ол малийбит буоллаахтыатара. Дьаларайбытыттан тоҕолоох үлэни хос-хос мүлүктээн эрэр буоллубут. Онон барытын саҥалыыра саҕалыырга тиийиллэр.

Биһиги, бу суруйар аатыгар дьоннор, сорудах эрэ ыларбыт, бастатан туран, партия представителин буолаччыбыт эс. Мин эмиэ бу да сырыыга ол үгэстэн туораабатым.

Колхоз Культуратын дьиэтин уоҕа мэндиэмэнин кэтит кириллэҕиниэн оро дабайан тахсан, уна диэки уҥук көрүдүөр аанын арыйа баттаабытым уҥуо сиҥиьигэс хоско икки киһи олорор эбит. Аан таҥнаҕа остуолга комсомол секретара Семен Макаров, оттон хос аанҥа утары түгэх эрэннигэр, Ленин мэтириэтин аҥнынан — мин балачча ордоҥнуттан билэр киһим. Эрилик Эристиин аатынан колхоз парткомун секретара Николай Степанович Дмитриев.

Кини киһи дьаллжэй мунутаан кэпсэппэхтэн иҥэн мин туох наадалаахпын сураҕа оҥуста. Ыас-хара баттаҕын куйахатыгар сыҥыары баттаамахтаан баран, тоботун оройун диэки оро аҥньан кэбистэ уонна улахан барайыынан эйэҕэстик көрүтэлээтэ. Онтон остуолун дьаабыгыттан эдьэх бадаҥы кумааҕыны ороон ортутан таҕаарда. Ити курдук кини хас бириҥ хамсаҕына ис-иҥиттэн эрчимнээх, тыла-оҥо уоттаах-толонноох.

Николай Степанович бэйэтин колхоҕун киэн туттар үлэһитин олөҥун торуоруттэн ыла саҕалаан лобурваччы аҕаан, быһаарын иҥэр. Кириил Николаевич сааһа 52-тэ. 15—16 саастаҕыттан күн бүгүҥүгэр диэри билбит үлэ диэн — механизация. Отуттан быдан тахса сыл тухары күн тура-тура массыынаны, тракторы кытта оро мохсон, тахсар. «Туруута — торуоска, кашита — салаҥнаа» диэн.

— Кириил Николаевич — биһиги бинир саамай бастыҥ коммунистыт. Бука, уйатын тухары үлэттэн аккаастанан'илиэ буолуо — түүн буоллун, күүс буоллун «эох», «сеп» диэн кытта сылдьаччы. Кириил аймахтара — удьуор үлэһит, кыһаныылаах, ураты сүрэхтээх-баластаах дьон. Кини бинир балта Александра Николаевна — биһиги колхоз бастыҥ ыаныыксыта, Октябрьская Революция уонна Үлэ Кыһыл Знамята орденнардаах. Иккис балта Мария Николаевна Мугудайга, Калинин аатынан колхозка эмиэ хайдаллаах үлэһит... — Итинник хабааннаахтык кэпсиир партком секрэтара.

2. КИРИИЛ УОЛ

Оро саас барахсан, хоҕоонуо хоҺуйуллаарын, ырыаҕа ыллаҥарын курдук, талбыгыны наар үчүгэй, кор-нар, оонньуу-күлүү эрэ буолбатаҕын да иҥин, сиэ бинир күнү, сүрэхтэн, өйтон сүппэт. Оро саас омкуолардаарын эдьэх эрэйдээҕин да иҥин, киһи онуумна сатыыр, наар үчүгэй эрэ өттүн өйлуурга дьулуһар. Оро саас доҕоро, эдэр, сиппит кэм доҕоруннаах ордук миньигэсэ, истиҥэ дылы.

Кириил оҕо сааһын билигин да бэрт истиҥник саныыр, олох умна илик.

— Мин аҕам торообут сиргэ — Мытаата алаас. Оттон ыстыкпыт Котор күөлэ диэн эбэ. Мин ойуоккалыы оонньообут, күөх кырыстарыгар күөлэйиибит аччаан сирдэрим. Олус дьаданы этибит да, онно сеччо аахайбат буоларбыт. Эдьэх оро муннуостан бэйэбит ойлар оонньуулларбытыттан көрүлэбитиэн барарбыт. Ийэбит аҕабыт мыыра сатаан баран, таҥыйаары дьаҕарыйан туран аҕаталлара, утуталлара.

Ол эрээри, мин оро сааһым ааҕардас кор-нар, оонньуу-күлүү эрэ буолбатах этэ. Уу баһар, төрбос ыытар, торбос тутар, ыаах хомуйар үлэлэрдээх этим. Олортон ураты эссо саамай ыарахан үлэлээрим — ол бурдук тардыыта.

Кириил уол ийэтин эдьиийигэр иитиллэ сылдьыбыт. Онуу тереппут ийэтэ кистээн, аҕараа дьахтар титиккэ тахсыбытын кэнниэ күүгэн ылбыт. Уол аҕараа ыалы ордөрөр буолан, торобут дьонуттан иитиллэ ийэтигэр, аҕатыгар күрүөлэнэ сылдьыбыт. Онуу тутан тереппуттэрэ төттөрү аҕалан испиттэр. Үс оҕону таҥнан өйүөлээн үөрэттэрэр кыахтара суох буолан, Кириили Куоп диэн аатынан биллэр, нэһилиэннэҺтэн ас-уол хомуйан кыаммат оҕолору бинир дьиэҕэ мунньан үөрэттэрэр - тэрилтэ көрүүтүгэр-харайыытыгар биэрбиттэр. Уол онно олөрөн үөрэммит да, оруу үөтэлээбэтэх.

Кыра Кириил арай пионер лаадырын наҺаа таптыыр эбит. Үөрэх бүтэрин кытта, атын оҕолор курдук дьиэтигэр барбакка, быһа пионер лаадырыгар тиийэр үгэстэммит. Лаадыры таптаччы буолбут. Онтон ортут бириэмэтигэр Кириил от, бурдук үлэтигэр сүрдээхтик сүрөҕирэн-балаҕирэн туран үлэлиирэ.

Ол курдук уон түөрт сааһыгар тиийэр. Ол 1936 сыл этэ. Кириил аны учуутал буола охсор. Чурапчыга — оройуон киниигэр киирэн икки ый устата курстанар. Онно кинилэри оччотооҕу үөрэх салаатын сэбиэдиссэйэ Варвара Николаевна Дьячковская бэйэтиэн үөрэппитэ. Такайыы кытаанах, дьиэсиплиинэ хаалбаҥнаабат этэ.

Кириил ханнааҕы оскуолата кэлээхтиэй — кэрийэ сылдьан улахан дьоннору заҥарга-суруйарга, ахсаанга үөрэтэр. Сангардыы чорочуу улаатан эрэр, киниэ сааналарыгар, балачча баммаппыт уолчаанны учуутал оностон оччотооҕу ыаҥ кэпсэ дьиэ бараахтар кырдьык кыһанан-мүһэнэн, тиритэн-хорутан ыаҥыны быһа үөрэнэллэр. Онтук да буоллаччы. Мин эмиэ бу идэнэн хаһан эрэ, ити Кириил арыый кэннитэн, дьарыктана сылдьыбыттаабым.

Хайдарын да иҥин, ити 14-тэх учуутал уонтан тахса үөрэнэччити барыта кэриэтэ ол сыл үөрэҕин бүтэрбитэ.

Кириил учууталлаан онон бүппүтэ.

СНИМОККА: К. И. Пестерев.

(Бүтүүтэ эниэ нүөмэрэ бэчээттэниэ).

БЭЛЭМНЭНИИ КУРСТАР

Комсомол райкомун бюротугар ҮРДУК ҮӨРЭХХЭ КИИРЭЭЧЧИЛЭРГЭ оройуон оскуолаларыгар БЭЛЭМНЭНИИ КУРСТАРЫ аһыы туһунан боппуруос көрүлүннэ.

Бэлэмнэнии курстары Дирин орто оскуолатыгар — физико-математическай уонна инженернэй-техническэй, Сылаг орто оскуолатыгар — тыа хаһаайыстыбаннай, биолого-географическай уонна медицинскэй, Чурапчы орто оскуолатыгар — гуманитарнай факультеттарга үөрэнэн бараллаахтарга аһарга быһаарылынна.

Бэлэмнэнии курстар МУУС УСТАР 1 КҮНҮТТЭН АҺЫЛЛАЛЛАР. Курстарга орто оскуоланы бүтэрэн баран инни сылтан итэҕэһэ суох производствоҕа үлэлээбиттэр уонна Советскай Армия кэнэтигэр сулууспалаабыттар ылыллаллар.

Курстарга киирэччилэр колхозтар, совхоз комсомольскай тэрилтэлэриттэн направлениелэрин уонна бэйэлэрин сайабылыанньаларын кулун тутар 31 күнүгэр диэри ЫБСЛКС райкомугар түһэриэхтээхтэр.

Бэлэмнэнии курстар сентябрь ыйыгар олохтоох комсомольскай тэрилтэлэр барыларыгар өттүнэн көмөнү сөргөөхтэхтэр.

Оройуоннаабы XXIII партийнай конференцияҕа оройуон культурнай-сырдатар тэрилтэлэрин үлэлэрэ билигин кордоҕуллэргэ өссө кылайан эпиэттээбэтэ, үлэһиттэр сыныьаланнара молтохтук тэрийиллэрэ, үлэ саҥа ньымалара быстаанным олохтоолоро партийнай критикаҕа тардыллыыбыттара, 1974—1975 сс. саҥа соруктар туруоруллубуттара.

Итиэн салайтаран сыл бастакы ыйыттан үлэбитигэр саҥа үрдэтиллибит социалистическай эбэҺэтэлистибэни ылынан үлэлиибит. Культура үлэһиттэрин оройуоннаабы активын тохсунньута буолбут мунньаҕар ыытыы Алексеевскай оройуон культуратын үлэһиттэрин кытта социалистическай куоталаһыыга киирсэргэ быһаарыммыныы. Онуу Саха АССР Культуратын министерствата, оройуон партийнай уонна советскай салайар органнара ойоҕуулар. Икки оройуон райисполкомнарын культураҕа отделлара куоталаһыы усулуобуйатыгар илии батталыылар.

Куоталаһыы усулуобуйата барыы культура тэрилтэлэригэр тиэрдилиннэ уонна кини туолуутун хонтуруоллуур сылалыынан Сылаанга, Үрэх-Күөрэҕэ, оройуон киниилээҕи тэрилтэлэргэ бэрэбиэркэ ыытылынна.

Культура үлэһиттэрэ куоталаһаллар

Соторутааҕыта культура отделын совета уонна профсоюз райкома хас да үлэһиттэр отчуоттарын, информацияларын иҥиттэ. Онно оройуоннаабы библиотека сэбиэдиссэйэ А. Т. Захарова үлэтигэр баар итэҕэстэр (библиотека совета үлэлээбэтэ, тэрийэр-маассабай үлэ молтоҕо, нэһилиэктэрдээҕи библиотекаларга практическай көмө ситэ өгөһүлүбүтэ, о.д.а.) арыйылыыстылар уонна олору туоратарга, библиотека тэрийэр-салайар оруолун үрдэтэригэр сүбэлэр, амалар өгөһүлүннүлэр.

Социалистическай куоталаһыы туһа утумнаах үлэни оҕо музыкальнай оскуолата ыытар. Кини Алексеевскайдаабы оҕо музыкальнай оскуолатын кытта куоталаһыыны үчүгэйдик саҕалаата. Хас бириҥи учуутал бэйэтэ туспаах эбэҺэтэлистибэ ылынан, Оскуола быйылыттан саҕалаан илии эҥэр оройуоннаар 9 музыкальнай оскуолаларын методическай кириитин буолла. Саха АССР Культуратын министерствотын композитор З. Степанов салайаччылаах аналлаах комиссията оскуола үлэтин ааҥ-тоҥон көрдө уонна методическай кириитэ тэрийэргэ быһаарда. Итиэн сиэдэрэйдээх музыкальнай оскуола материальнай базатын уонна кадрдарын өттүнэн бөдөрөтүү сорукпара үөскээн тахсаллар.

Быйыл библиотечнай үлэҕэ Саха АССР Культуратын министерствата инспектированнаны ыытта. А. С. Пушкин аатынан республиканскай библиотека үлэһита Н. Марьянов библиотека үлэһиттэригэр критическэй этиилэри уонна практическай сүбэлэри оҥорде.

Биһиги библиотекаларбыт материальнай базалара уонна кадрдара бөдөрөөн иҥэллэр. Оройуоннаабы оҕо библиотекатын дьиэтэ кэҥэтиллиннэ, саҥа металлическай стеллаж туруоруллуннэ. Кулуун уонна библиотека үлэһиттэрин билиилэрин урдатиигэ бу дьыл бастакы ыйдарыгар 6 киһи курстарга үөрэннилэр.

Социалистическай куоталаһыыны көҕүлүүр уонна киэн далааһыннаһар сылаталар Соловьев, Болугур Кытаанах, о.д.а. нэһилиэктэргэ Культура дьиэлэрэ гастроллаһыны салгыы ыыталлар. Культура оройуоннаабы дьиэтин гастрольнай бригэадата Алексеевскай оройуонна барда.

Куоталаһыы кыайыылаахтарын көҕүлэһиҥ аараа формаанан оҥоһуллар. Ол курдук, оҕо оройуоннаабы библиотекатын сэбиэдиссэйэ Е. Монастырева норуот хаһаайыстыбатын бастыҥнарын республикаабы слетугар, П. Корякина дьахталлар республикаабы VI съеэтэригэр делегатынан сыныттылар, Саха АССР Культуратын министерствата Культура оройуоннаабы дьиэтин үлэһита Е. Местникованы, Чахырдаабы сельскай Культура дьиэтин уус-уран самодеятельностын салайаччы М. Оконешникованы хаҥатыан бириэмийдээтэ.

Оройуон культурнай-сырдатар учреждениелэрин үлэһиттэрэ, ССКП КК партиятэ, советскай норуокка Ыытыыстыгар эпиэттээн, социалистическай куоталаһыы далааһынын өссө кэҥэтиэхтэрэ, пятилетка тутаах сылын сорудахтарын ситиһиилээхтик толоруута бэйэлэрин самэй кылаатторын киллэриэхтэрэ.

И. КАНДИНСКАЙ,
райсовет исполкомун культураҕа отделын сэбиэдиссэйэ.

Сааскы ыһыыга — туйгун бэлэми

УУС КЫҺАТА КЫТЫАСТАР

— Баар-суох тутаах улэйиҥит Николай Федоров салайан тракторлары уонна автомашиналары өрөмүөннэтэр. Графигы тутуһан иһаллар. Онон сааскы үлэ сөҕөлөҥнүтүгэр ити чаҕыгар тутуллуу суох буолуо. Тех уходу ыытан баран баайыыра тахсар кыахтаныахтара, — диир Николай Егорович уонна частарыскый иҥнигэр ДТ-75 трактора оҥорон, кирэ-ыарга турар дьоҥуниэки эргиллэр. Манна хас да киһи ити модун техника үүстүк саастарын сүүйан-сотон, чолуоҕа суһэрэн таҥа туралар.

Республика үтүөлэах механизатора, Октябрьскай Революция уонна «Бочуот Знака» орденнар кавалердара, коммунист И. Е. Яковлев хаһыс да сылын үрдүк үүнүү звеноҕун салайар. Бу күннэргэ Одьулуун механизатордара интилгэ тутаах сылын саастыы ыһыытыгар үгэнэйэн бэлэмнэллэр.

Уус дьаҥтигэр кыһа уоҕа күөдьүчүлэнэр. Балтаһыт уол тимир тараах тиистэрин өҥүлэр. Күрэҥсийбит баттахтаах кырдьар уус П. М. Сибиряков билигин да туттара-хаптара сыыдам. Саҥын тухары кыһатын аттыгар арахпатах киһи. Киин бүрүк барахсан торолуйа түмэн тахсарын туһугар эмиэ үүнү көлөҥүнүн тохпута, эбэх сыратын биэрбитэ.

— Баайыыра тахсар барыа холбоонор мастыыналары эрдэтэн өрөмүннэнэн, бэлэмнэн кэбиһэччибит. Быйыл да бу муус устар иннинэ бэрийэн бүтэрэхпит, — диир Павел Маркович уонна кытарбыт тимири ыгарчатынан ыга туттаран, кыстыгын үрдүгэр ууран эрчимнээхтик тэптэйбитинан барар.

Манна ааҕарыччы ардыгастан, одьулуунналар бүтүһүн, хомуур үлэтин кэннигэр, ыһыыга уонна окко туттуллар техника үүнү оттун көрөн-истэн техуходу ыытан биир сиргэ хараҕыттар. Онон бу оттуннан барҕа көрүмүттэр диэххэ наада.

Сиик иҥин охсуһуу Ленин аатынан колхоз учаастагар хаары тиэтэриннэн эрэ мунурдаммат. Ол курдук, сайын ааҥнаах-ааны, күҥүн хадьымал хоруттуутун кичаллаахтик ыыталлар, ити үлэлэр быланнарын сылын аайы аҕара толороллор.

Быйыл хаары чиҥэтэр катогу туһаран оҥорбуттар. Барыта 1165 гектар баайыыра иэнин ол катогунан дэхсилээбиттэр. Опытаах тракторист Г. М. Сибиряков бу үлэни ыыпыт. Билигин аны ити үлэтин ходуһа уонна мастиреэн сирдэригэр салгыы сылдьар.

— Итинник ньымнаан хаар үүгэйдик чиҥэтиллэр эбит. Онон быйыл баайыыларбытыгар сиити балачча тута түһэрбит буолуо, — диир звеновод Яковлев.

Эдэр механизатор Г. П. Дьаҥаев 400 тонна ноҕуому баайыыра таспыт. Ити кыра. Быыбар быыбытынан 1600 уонна буоҕохтаах эбэ. Бу кэлэр күннэргэ органическай ноҕурдуулуу баайыыра кэлэриэхэ эбии күүһү туруорар дьаһалы ыллахха табыллар.

Одьулуун механизированнай ыскыыватыгар талуу сиэмэ бүрүүн турулаан сыгар. Учаастак биригэдэ саасы ыһыыга бэлэмнэнэ ыллахтик бара турар. Баар кутуттуу, итэҕэйиҥ быыбаайы ыскыыр гуһугар механизатордар барыа бэлэм бэлэм кэтэхтэрэ. Онон аны күҥүн алтан үүнүүнү хомуйан, ыскылаат уорааннайдарыгар 679 тонна бурдуу кутар иҥин үрдүк эбэлээх таҥастыбэ олохха киирэн, бу күннэргэ үлэни хамнаҥы эрэ кэтэрэ биэриэхтээхпит, — диэллэр Одьулуун механизаторлара.

Н. БАРАШКОВ.

ТУРКМЕНСКАЙ ССР. Шатлык-Хива газопроводун тутуутугар үлэ түүннэри-күнүстэри аҕыраабат. Сотору саанан Туркменистан сир анныгынааҕы кыладабыайдарын хүүс оттуктара Орта Азия—Киин газопроводун кытары холбоһуоҕа. 500 километр үһүннээх ыстаал магистраль Кизыл-Кум кумах куйаарын соҕурууттан хоҕо быһа охсуо. Маанна тутуу үлэлэрин «Средазнефтегазмонтаж» трест коллектиба ыытар.

СНИМОККА: газопровод трассатыгар.

А. САПАРОВ фотота.

ССТА фотохрониката.

КУМАХ КУЙААР ГАЗОПРОВОДА

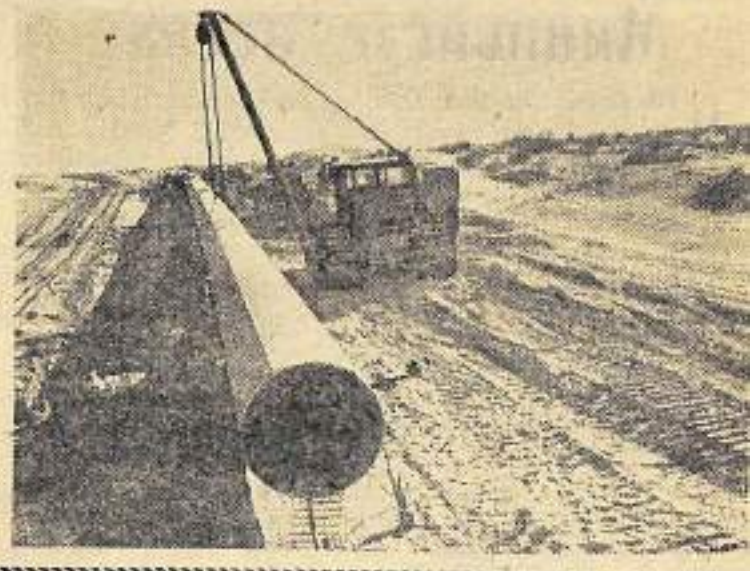

КЫЛААБЫНАЙА — КАДРЫ КЫТТА ҮЛЭ

„Межколхозстрой" пайщиктаах болемуочуйдарын мунньаҕыттан

Колхозтар икки ардыларыгаҕы тутуу тэриллэтэ биһиги ороҥуоммутугар быйыл тордус сылын үлэлиир. Киин бастаан олохтоноруттар ханнык да материальнай базата суоҕа, быһатын эттиэхэ, кырыс сиргэ тэриллибиттэ. Бу тэриллэрэ ороҥуом 4 колхоба, совхоба уонна эт-үүт комбината пайщигынан киирбиттэрэ. Колхозтар икки ардыларыгаҕы тутуу тэриллэтин ороҥуоннаах советын председателиэн И. В. Слепцов быыбардаммыта.

Аастыт сыл түмүгүнэн бу тэриллэ-сурун средстволарга 642,7 тыһыынча солкуобайга тиийдэ. Ити 1972 сыллаах 145,5 тыһыынча солкуобайынан элбэх. Бу дыл тохсунньу 1 күнүнээҕи турутунан плай үөн 106,8 тыһыынча солкуобайга тэҥнэстэ. Пятилетка үһүс, быһаарыылаах сылыгар ылыллыбыт социалистическай эбэһээтэлистибэ оскуо ахсынньы 19 күнүгэр 101 бырыһыан толоруллубута уонна сыл бүтүөр диэри 38,4 тыһыынча солкуобайдаах эбии бородуукуоҥа оҥоһуллан, сыллааҥы сорудах 104,6 бырыһыан туолбута.

Отчуоттуур кэмэ Калинин аатынан колхозка 400 сүөһү киирэр хотово. Эриик Эристин аатынан колхозка 12 уонна 2 квартираалаах уонсай дьиэлэр, Чуранчы салаанньатигэр 100 тонна киирэр подвала, баайыыкый дэнэ, 4 квартираалаах олохтор дьиэ, 100 тонна киирэр ыскыладата үлэҕэ киирдиилэр. Итиннэ барыа государственнай комиссиянан үчүгэй сыанаҕа тутулуннулар. Аастыт сылга биир киһи 9486 солкуобайдаах бородуукуоҥа оҥорон, ылыллыбыт эбэһээтэлистибэ 103 бырыһыан туолла, эбэтэр 1972 сыллааҕар 7,6 бырыһыанынан үрдээтэ. Ити суотугар 25,7 тыһыынча солкуобайдаах эбии бородуукуоҥа оҥоһуллуна. Хамыс фонда 0,3 бырыһыанынан кэмчиллэнэ. Тутар-монтажтыыр үлэ бэйэҕэ турар сыаната 22,6 бырыһыан чэпчэтиллэн, 188,9 тыһыынча солкуобайдаах барыс ылылынна. Ити быланнаммыттааҕар 47,3 тыһыынча солкуобайынан элбэх. Тутуу маҥыннардин быланна 100,5 хайыттарын сорудаҕа 103,2 бырыһыан туолла. Итиннэ сыл түмүгүнэн республикаҕа үөһэ миэстэни ылбыт, оттон Амма ороҥуонун кытта куоталаһыыта бастаан Кыһыл знамялаах.

Ол эрээри колхозтарга тутуу ыытыыга биир да кварталга быланан туолбата. Бу сүрүн биричиинэтинэн прораб Н. Т. Аржаков, маастар А. Д. Егоров тэриллэр үлэни молтоҥнуттэрэ, рабочайдар ортолоругар нитэр-ойдотор үлэни ыыпаатахтара уонна киниилэр үлэлэригэр туһаайан комиссиялар, хонтуруол олохтоммотоҕо, кордобул туруорулларбатаҕа уонна, сакааслыыттар тутуулуу комплексчайдык ыыталарыгы кыһамматтара онуоха сметаны оҥорон биэрбиттэрэ матырыйаалы булбаттара буолар.

Тутуу хаачыстыбата билигин да молтох. Ол курдук, аастыт сылга тоҕо да бэйэлэрин күүстэриннэн туоратыллыыбыттарын иҥин, быраабы оҥоруу икки тэнымнэлэр олохтоммуттара. Итилэр квартал түмүгүнэн кыаймылаахтарга туттарыллаллар. Маныаха балайда үчүгэй кордоруулуу С. Д. Дьачковскай салайар бригэдэлэрэ ситиста. Киин сыл устата үс объекты туран быланнан 109,2 бырыһыан толордо. Болуотуннуук Д. Ф. Никитин биир үчүгэй үлэлээх, бэйэтин баай опытыгар эдэрдэри үөрэтэр.

Ол эрээри кулуталаһыннан бары үлэлиттэри хабыы кыайан ситиһиллибэтэ. Специалистар нормалаах олохтоммуттара. Итилэр квартал түмүгүнэн кыаймылаахтарга туттарыллаллар. Маныаха балайда үчүгэй кордоруулуу С. Д. Дьачковскай салайар бригэдэлэрэ ситиста. Киин сыл устата үс объекты туран быланнан 109,2 бырыһыан толордо. Болуотуннуук Д. Ф. Никитин биир үчүгэй үлэлээх, бэйэтин баай опытыгар эдэрдэри үөрэтэр.

Ол эрээри кулуталаһыннан бары үлэлиттэри хабыы кыайан ситиһиллибэтэ. Специалистар ортолоругар ситэр-ойдотор үлэни ыыпаатахтара уонна киниилэр үлэлэригэр туһаайан комиссиялар, хонтуруол олохтоммотоҕо, кордобул туруорулларбатаҕа уонна, сакааслыыттар тутуулуу комплексчайдык ыыталарыгы кыһамматтара онуоха сметаны оҥорон биэрбиттэрэ матырыйаалы булбаттара буолар.

Тутуу хаачыстыбата билигин да молтох. Ол курдук, аастыт сылга тоҕо да бэйэлэрин күүстэриннэн туоратыллыыбыттарын иҥин, быраабы оҥоруу икки тэнымнэлэр ортолоругар нит

Эҥигини хайдах хааччыйалларый?

Минньигэс астаах дьүөгэлиилэр

ОРОЙУОММУТ киниин хабаҕар хаба ортотуттар сүүс киһи бирдэ аҕаан турар аныгылыы таҥаалаах остолобуойа дьөндөс тыына туспута.

Ол эрэгэр, тоҕо да саҥатын иҥин, дьиэ диэн дьиэ. Дьиэгэр бары-барыта кининик хөрөр-ньөтөр, онно үлэлиир дьоҥтон тутулуктаах. Бу чаҕыйар райПО салаатата кыайар-хотор кадрынан хаччыйбыта олус табылынна. Дьүөгэлиилэр Валентина Егорова уонна Тамара Күлбертинова, 1972 сылларахха Камчаткатааҕы эргиэн уонна кооперация техникумун бүтэрэт, тутуспутунан Чурапчыга кэлбиттэрэ. Тамара технологынан-оттон Валентина старшай поварынан аныммыттара.

Үөрэнэн ылбыт билиилэриҥэр остолобуойга эр сыл үлэлээбит опыттаах повардар сагаллара өбүлүн, кыргыттар хара маҥнайгыттан ылбаҕайдык ылсан барбыттара. Ас аҕаныы элбэтэрэ тэҥэ, киин миньигэс амтанаах, сөп сөҕүс сыаналаах буоларыгар кыһаммыттара. Бэйэлэрин идеяларын үчүгэйдик баҕылыырга дьулуһар, үлэ маҥнайыттан да толлон турбат уонна комсомольскай эрчиминэн, эдэр специалист уөҕунан саҥаны олохтуурга ыкыстыалларын ууран кыргыттары коллектив итинник өйөөбүтэ.

Остолобуой үлэтигэр үүс сылларга буспут-хаспыт, элбэх киһини аҕаппыт-сиэппит дьоҥнуттар Марфа Семеновна Пестерева, Степанида Ивановна Карпова, Мария Устинова, Любовь Николаевна Софронова манна үлэлиир атын да кыргыттарга үүгэ сүбэһит, комо-тирэх буолаллар. Дыргыл сыттаах, киин баҕарар аппетитын көбүтэр аҥы астыыр кистэлэҥнэр арыйарга, ону сатыырга уораталлар.

Бүтүн Союзтаабы социалистическай куоталаһыы таҥнэбит комитэр бу иллээх коллектив сыллары былаанын 111,2 бырыыһын толорбутун туһунан райПО систематыттан бинир бастакынан рапортаабыта.

Общественнай аҕылаккка тиэрдиллибит сорудаҕы олохха киллэрии тыа сиригэр арыт хыллан биэрэччитэ суох. Манна күннэтэ аҕаччылар уонна аҕан дьонун туохха наадыйыларын кытта аахсыахтааххын. Онно олохтоох бородуукталары табан туһанар, ыскылаакка баарга-эрэ эрэммэт буолуохтааххын. Итиннэ хайдах-туох тутуһалларын туһунан «Үнсүү киниигэтин» страницалара кэпсиллэр. Онно барыгар сирбит-хомуруйбут киһи диэн баара кистүбэт. Барыта мах_уал, үлэҥэ эсэ үчүгэй сиэтиҥнэрин баарыны тылларын уонна дьон тото-хана аҕаабыттарын, ас-уол дьайын, миньигэйин балаҥаан суруйбуттар.

Пятилетка туһугар сылыгар оройуон киниин остолобуойун коллектива дойду үрдүнэн тарааммыт хамсаһыгына бинир саҥаанан кириэстэ. Былырыыҥҥы ситиһиллибит кордоруттан 6 бырыһыанынан үрдэтэргэ диэн хардары былаан ылылларыбыта. Итиэ кирбиини ыларга сыл бастакы күннэриттэн үчүгэй түмүктээх иҥэлэр. Тохсунньуталаҕы былааны толоруу 188,5 бырыһыанна тиэрдиллибитэ. Олунньуталаҕы сорудах эмиэ куоҕарылларыбыта.

Дьон-сэргэ махталын Варвара Иннокентьевна Пестерева ылыан ылар. *Киин остолобуой* кулинарнай маастыыктар продавецтэрэ. Полкаларга песочнай, бисквитнай тортары, пирожнай уонна бэчиэнньэ араас көрүмүн, эҥин бэйэлээх боруоктэри, о.д.а. миньигэс астары, полуфабрикаттары оруттуун көрүөххүн сөп. Үөрүүлээх күннүн, бырааһынныктары баҕалаҥнэргэр манна *хаабыкпын* саҥаастаан онорторон ылар кыахталаахпын.

Итиэ эрдэкэс аҥы астааччыларга ким барыта махтанар. Сунтар кооператордарын баҕыымын итинник өйөөннөр, аны кулинарнай уонна кондитерскай онгоҕуктары оройуон үһүк учаастактарыгар тиэрдэн атыылыыр буолан эрэллэр. Тыа сирин олохтоохторо итиннэ астары остолобуойга эмиэ быһа сакаастаан ылаллар. Маннык өнөт_төн наҕылыаннаҕа улаханнык астынар, маҕаһыын аҕа-уоҥа хамаатык атыылаллар. Ол да иҥин сыл иккі бастакы ыйыгар 14000 солк. кэриҥэ суумалаҕы эргинэн, былаанын лаппа аҕарда.

Биһиги кэпсээммит. кыргыттар общественнай үлэлэрин туһунан ахтан аҕарбатахпытына, ситэтэ суох буолуо. Комсомольскай политэкономическай ситиһиилэхтик дьарыктаналлар. Уустуран самодеятельноска кохтоохтук кытталлар. Агитэбриҥалар үлэлэриттэн эмиэ туора турбаттар. Тамара Күлбертинова Чурапчы сельсоветын депутата, профсоюз месткомун председателин да быһыытынан социалистическай куоталаһыы уоттаах_куостээх буоларыгар, үлэһиттэр ыһалдаларыгар кырата суох болҕомтотун уурар.

Валентина Егорова—комсомольскай тэрилтэ комитетын чилиэна. Билигин, остолобуойга эр буолбакка, артыан үлэһиттэрин үүгэ өтто комсомолецтар уонна ыччаттар. Киниилэр ортоларыгар араас оруттээх үлэни ыытыыга комсомольскай тэрилтэ сүрүн күүс.

Үчүгэй үлэ хаһан баҕарар үүгэ сыанабылы ылар. Остолобуой коллективыгар ити чахчы туһааннаҕын кыргыттар ылбыт наҕараадалара да кэрэһэлиир. Валентина Егорова эргиэн үлэһиттэрин республикатаабы турууларигэр кыттыбыта. Онно киниэхэ «1973 сыл социалистическай куоталаһыы кыайыылаара» диэн знаны туттарбыттара. Итиннэ таһынан Валентина «Социалистическай куоталаһыы туйгуна» уонна ЫБСЛКС Киин Комитетыттан «Производство эдэр бастыҥа» диэн знаконтары ылар чилиэммитэ. Оттон Тамара «1973 сыл ударника» диэн ЫБСЛКС Киин Комитетын знаконтуран наҕараадаламмыта.

Остолобуой аана курдуттун аҥаас. Киин остуоллара хаһан да иллэҥнийбэттэр. Оттон ас хаһан да сойбот, курсуйбат, миньигэс амтана, үчүгэй сыта сүппэт. Өрүүтүн итинник буола туруохтун!

Г. КУЗЬМИН.

СНИМОККА: Т. Күлбертинова.

Специалист сүбэтэ

НЬИРЭЙИ КӨРҮҮ-ХАРАЙЫЫ СҮРҮН БЫРААБЫЛАЛАРА

Сүөһү иитиитин бинир сүрүн соруктуунан киниттэн дорообай, тороллой торуоруу ылыы буолар. Ол иҥин ньирэйи көрүү-харайыы быраабылаларын тороотоҕун бастакы күннэриттэн кычаанахтык тутуһуллуохтаах. Онон хас бинрдии маннык ыксыт, ньирэйи көрөөччү торуоруу иитии сүрүн кордобуллэрин биларэ уонна олоруу туһанара наада.

Ньирэй иҥэтин иҥигэр сайдар кэмиттэн киин дорообай буолуутуттар кыһаныах тустаахпыт. Уулаах ыныахтары, тиҥэһэлэри таба көрүү-харайыы, аҕатыы-сиэтии —сүрүн кордобул. Ыныах торуурэ икки ый хаалбытын кэнэ хайаан да уолларыллыахтаах. Уолларыы график быһыытынан ыытыллар. Тоҕо? Ньирэй иҥэтин иҥигэр 7 ыйдаҕар 4,5—6 кг ыйаанынныах буолар, оттон торуурдуттэр 25—30 кг тиниҥ улаатар. Ол иҥин миэстэҕэ хас бинрдии маннык ыксыкка графигы ветеринарнай үлэһиттэр уонна зоотехниктар олохтуохтаахтар. Уулаах ынаҕы уолларыы кини оҕого улаатарыгар улахан компонент буолар, тоҕо кыалларынан аҕылыгын кичэйиллиэхтээх, оҥхук минеральнай-витаминнаах саастаабын оттуннан. Ыныах торуурэ 3—4 хонук хаалыар диэри күн ахсын таҥырдьа күүлэйдиирэ наада. Ити хаалыы эргиирэ, тымнар органнара үчүгэйдик үлэлиригэр, оротун сайдыытыгар сүрүн кордобул буоларын сүөһү иитиитин барыы үлэһиттэрэ өйдуох тустаахтар.

Хас хотон ахсын тоҕо кыалларынан, боростуой да буоллар, ынаҕы тоҕотор аналлаах миэстэнэ бырыахха. Ити хос күрүөлээх, ньирэйи туруорар клеткалаах эбэтэр термоклеткалаах уонна ветеринарнай аптечкалаах буолуохтаах.

Ыныах торуур кэмиэр дьиҥнээх ньирэйдиир салаатыллыахтаах уонна кинник 3—5 см үһүннээх тыына быһан баран дьуокка эбэтэр марганка суурадаһынныгар угуллубут сабынан ыта баайыллыахтаах. Өскө ньирэй кэннинэн каллаҥнэ, калин атахтарыттан өрө ыйаан, сахсыйан тыҥатыгар блар салыгы түһэриллиэхтээх, мунуун, кулгааҕын салыгтан ыраастаныллыахтаах. Ити үөһэ этиллибиттэри оҥорон эрэ баран саҥа торуоруу клеткаҕа эбэтэр термоклеткаҕа угуллуохтаах.

Торообутун кэнэ чаас анара буолан баран ийэтин уоһаҕын ыраас биэдэрэҕэ ыаан ылыллыахтаах. Бастакы таммахтарын хас эмиийин ахсыттан туспа иҥнэкка ыыныллыахтаах. Тоҕо диэтэхпэ, итиннэ араас ыарыылар микроб_тара баар буолуохтарын сөп. Маныыллыбыт уоһаҕы сылаастыы (36—38 кыраадыс) ньирэйгэ ыйаанныытын корон 0,5—1 литр үүгэ кэнэбэтэх суоскалаах ыраас бидонтан иҥэрдиллиэхтээх. Ньирэй суоскатын, аҕыыр иҥнитин аҕатыах иннинэ сылаас уунан хайаан да суулуллуохтаах.

Ньирэй бастакы 4—5 хонугар режим ыһыытынан күнүгэ 4 тогул аҕыахтаах, итиннэн аҕыйахтык аҕатыы сыыһа. Оттон 2—3 хонон баран саҥа торуох утаҕар. Онон ыраас, сылаас уулуу эмиэ суосканан иҥэрдиллиэхтээх. 10—15 хонуктарыттан ыла намчы, күөх оту сиэтии олохтонуохтаах. Торообута биир ыйыттан биэдэрэттэн ыраас үүтү, уулуу, болоҕоҥ бэйэтэ омуллан иҥэр, аҕыыр буоларыгар үөрэтиллиэхтээх. Комбикорму, бурдук хааһытын уонна искусственнай үүтү биэриини эмиэ бир ыйыттан саҕалыахха сөп.

Маллыыбыт сибикитэ биллиэдинэ, тута ветеринарнай үлэһиккэ көрдөрүллуохтээх уонна кини ыйыытынан аҕатыы, эмтээһин ыытыллыахтаах. Маннык ыксыт, ньирэй көрөөччү бэйэтэ билэриэн эмтээһини олох табыллыбат.

Сүөһү иитиитин үлэһиттэрэ маннык судургу быраабылалары билэлэрэ иитиини бэйэлэрин тустаах үлэлэригэр туһаналлара наада.

Б. ТЫТЫГЫНАЕВ,
оройуоннаҕы ветстанция начальника.

Сиэр-майгы тематыгар

Общественность сууттуур

РайПО хонтуоратыгар коллектив үлэһиттэрэ толоруу мустуттар. Дьоҥтон туспа саамай иннинэ ыскамыайкаҕа орто ииҥуохтаах, хара-бараан киһи умса нөрүйэн олорор. Ити — манна куруусчутунан үлэлиир Василий Романович Андросов.

Табаарыстыы суут председателэ И. И. Макаров гражданин Андросов урут эмиэ табаарыстыы суукка дьүүллэнэ сылдьыбытынарыгылаан шофердуур быраабы быһыллыбытын, 13 ый устата уматык ороскуотугар отчуот түһэрбэккэ 4 тоннаҕа тиниҥ уматыгы итэҕэстэн баран механик Н. Д. Макаровка списаниеҕа ыытарга эпитин собуласпытэрин иҥин итиэн баран аҥаас быдьар тылынан уохпүтүн уонна уолуттар туспутун тустарынан буруйдаан эттэ.

Табаарыстыы суут В. Р. Андросовы буруйун толору билиэрин уонна көрдөһүүтүн учуоттаан, уматык ороскуотун 40 бырыһыанын—200 солкуобайы киниттэн чэлэтэргэ уонна кулутээннии дьайыытын иҥин 10 солкуобайынан ыстараантырыргэ быһаарда.

В. ИГНАТЬЕВ,
пенсионер.

Редактор А. Е. ЧИЧИГИНАРОВ.

СПОРТ ***СПОРТ*** ***СПОРТ***

КУБОКТААХ ЭРГИЛИННИЛЭР

Сөтөрутаабыта Алексеевскай оройуон киниитэр Бытык Күөлгэ «Урожай» ДСО уобаластаабы советын нуучча дуобатыгар икки сылга бинрдэ ыытыллар хамаандаҥан уонна бинрдиилээн бастыыр иҥин күрэхтэһиитэ түмүктүннэ.

Хамаанданан биһиги дуобатчыттарбыт 65 көрсүһүүттэн 36 ыраас кыайылыыллар, 4 хотторуулаах 46,5 очкону хомуйан бастакы миэстэҕэ тахыстылар уонна икки сылга бинрдэ оонньоонор «Урожай» ДСО уобаластаабы Советын кубогын ыйдыа каллилэр. Иккиҥи 44 очколаах Алексеевскай үсүһү 41 очколаах Мэҥэ-Хаҥалас хамаандалара ыллылар.

Бастакы дуоскаҕа тыа сирин дуобатчыттарыгар республика чемпионунан биһиги маастарбыт И. Пинитин буолла. Иккис—Мэҥэ-Хаҥалас маастара Семен Исаков, үһүс—Орджоникидзе оройуонуттан маастарта кандидат Юрий Прохоров.

Биһиги иккис дуоскаҕа Михаил Николаев уонна үһүс дуоскаҕа Дария Кладкина тордус миэстэлэри ылылар.

Былырыын оҕолорго республика чемпиона буолбут Владимир Барахсанов, тордус дуоскаҕа быйыл эмиэ хотторуулуу билбэккэ эрэллээхтик бастаан, тыа сирин дуобатчыттарын чемпионунан буолла.

Бастакы дуоскаҕа оонньоотут Мария Поисеева кыаҕын толоруу туһаммата, үс тогул кыайыыны хомолтолоохтук мунчу тутан үһүс миэстэҕэ тигистэ.

Н. МАКАРОВ.

БИҺИГИ АДЫРЫСПЫТ: почтовай индекс 678700, Чурапчы с. Карл Маркс уул. 12. ТЕЛЕФОННАРБЫТ: редактор—9-13-95, редакторы солбуйааччы, эпизэтотделлар—9-14-95, секретарь—9-14-95, уоскай—9-15-05.

«Саҥа олох» («Новая жизнь»)—орган Чурапчинского райкома КПСС и районного Совета депутатов трудящихся Якутской АССР

САКААҺЫН №-рэ 36 ЧУРАПЧИНСКАЯ РАЙОННАЯ ТИПОГРАФИЯ с. Чурапча, ул. Карла Маркса, 12. Тираж 2086